

POST-YAPISALCI KURAM İLİŞKİSİNDE FEMİNİZM

FEMINISM IN RELATION STRUCTURALIST THEORY

Merve KAPLAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme, kaplanmerve33@gmail.com,
Kahramanmaraş/Türkiye

Reference: Kaplan, M. (2018). "Post-Yapısalcı Kuram İlişkisinde Feminizm", International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, Vol:4, Issue: 9; pp:452-462

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26728/ideas.128>

ÖZ

Postyapısalcı feminizmin kökenleri yeni Fransız Feminizmine dayanmaktadır. Postyapısalcılık; yapısalcılık, yapısöküm çerçevesinde psikanaliz, dilbilim, edebiyat, kültür, kişilik, siyaset ve diğer alanlar arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan bir anlatım şeklidir. Bu bağlamda yapısöküm ikilikleri ifade eden kendisine iki farklı aşamadan geçilerek sonuçlar elde edilen bir tanımlamadır. Çalışmada, postyapısalcı anlatıların izin verdiği ölçüde eklektik bir yöntem izlenmiştir. İlk bölümünde postyapısalcılık ve feminizm konusu ele alınmış ikinci ve üçüncü bölümde postyapısalcı anlatının ne olduğu düşünürler tarafından kuramsal olarak irdelenmiş son bölümde ise postyapısalcı feminizme eleştiriler yöneltilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yapısalcılık, Yapısöküm, Postyapısalcılık, Feminizm

ABSTRACT

The origins of poststructuralist feminism are based on the new French Feminism. Poststructuralism; structuralism is a form of expression aiming to reveal the relations between psychoanalysis, linguistics, literature, culture, personality, politics and other fields in the framework of deconstruction. In this context, deconstruction is a definition that expresses the results obtained by passing through two different stages which expresses the dualities. In the study, an eclectic method was followed to the extent allowed by poststructural accounts. In the first part, poststructuralism and feminism are discussed. In the second and third part, what is the poststructural narrative is theoretically examined. In the last section poststructuralist feminism criticism is directed.

Key words; Structuralism, Deconstruction, Poststructuralism, Feminism

1. POSTYAPISALCILIK VE FEMİNİZM

Aydınlanma paradigması aklın ve tarafsız bilimin gücüne inanarak doğruya ulaşmanın temeli olarak rasyonaliteyi görmektedir. Postyapısalcılık aydınlanma ideolojisinin öngördüğü bilimsellik, rasyonalite ve hakikati bu yollarla arama çabalarına ciddi bir başkaldırıdır. Postyapısalcılık önce İkinci Dünya Savaşı sonrası eleştirisini tanımlamak amacı ile kullanılmaya başlanmış olup sonraları felsefi bir tanımlamanın ifadesi haline gelmiştir. Postyapısalcılık yaygınlaşmaya başladıktan sonra Avrupa'ya sıçramış Fransa'da Cixous ve Kristeva, Almanya'da ise Habermas tarafından yaygın şekilde kullanılmıştır (Hussien, 2000: 208-209).

Postyapısalcılık modernliğin parametrelerini, bilimsel bilginin önemini, pozitif bilimlerin üstünlüğünü, endüstriyalizmi, kapitalizmi, bürokrasiyi sorgulayan, kültürel çoğulculuğa, yerel bilgiye, özgünlük ve özgürlüklere ayrıcalık tanınması gerektiğini savunan bir harekettir (Kızılcılık, 1996: 28).

Post-yapısalcılık Suaussure'ün düşüncelerini temel alan yapısalcı dilbilime bir karşı çıkıştır. Postyapısalcılık üzerine Derrida, Foucault, Lacan, Deleuze, Lyotard ve Baudrillard'a ek olarak Fransız feministleri olarak bilinen Kristeva, Cixous ve Irigaray gibi düşünürler düşüncelerini dile getirerek bu alana katkı sağlamışlardır (Sarup, 2004: 8).

Post-yapısalcılık toplumsal güçlerin bir sonucu olduğuna inanılan katı, nesnelci bir insan davranışı anlayışı sonucunda ortaya çıkan, objektif, natural bir sisteme tüm yaşamımız süresince yabancılaşmış ve bu durum karşısında tepkisel bir bakış açısına mecbur olduğumuzu ortaya koyan düşünce biçimidir (Hollinger, 2005: 141).

Post-yapısalcılık temelde var olan ve toplumu şekillendiren modern ve yapısalcı kurum ve söylemlere yönelik bir 'karşı çıkma' ya da 'yerinden etme' hareketi olarak ifade edilmektedir. Post-yapısalcılara göre toplum içerisinde temelde tek bir merkezi yapı yoktur. Post-yapısalcılara göre var olan yegane şey çoklu ilişkilerdir. Bir başka yönü itibarıyla post-yapısalcılık bir metafizik eleştirisidir. Nedenselliğin, özdeşliğin, öznenin ve doğruluk kavramlarının bir eleştirisini yapmaktadır (Sarup, 2004: 13).

Post-yapısalcılık ve feminizm ilişkisinin temel nedeni de öznenin, tarihselciliğin ve anlamın eleştirisinin yapılmasıdır. Post-yapısalcılığın feminizm ile ilişkisinde önemli görülen temellerden biri, meta anlatıların reddedilmesidir. Post-yapısalcı teoriler bir toplumu özselci, indirgeyici ve genelleyci kuramsal ilkeler perspektifinde incelemeyi reddetmektedir. Jean François Lyotard *Postyapısalcı Durum* isimli eserinde "meta söylem" nosyonunun, aydınlanma felsefesi, Hegel'in diyalektiği, Marx'ın ekonomik ve sınıf mücadelesi gibi toplumsal yapıyı genelleyci, özselci ve indirgeyici şekilde ifade etmeye çalışan teorileri ve felsefeleri anlatmak amacı için kullanılmaktadır. Lyotard için meta anlatı politikayı, modern bilimi ve sosyal düzeni meşru duruma getiren, iktidar tarafından yaratılan ve yürütülen meta ifadelerdir (Fraser, 2000: 35).

Metafiziğin sorgulanışı metafiziğin zayıflamasına ve bu bağlamda gerçeğe olan güvenin azalmasına neden olmaktadır. Metafiziğin sorgulanması post-yapısalcılık akımının meydana gelmesi ile aynı zamana denk gelmektedir. 1950'li yıllarda Fransa'da ortaya çıkan bu akım, eski mevcudiyetini koruyamayan varoluşçuluğun yerine geçen yeni bir fikir akımı olarak ortaya çıkmış ve bir dilin, bir toplumun şeklinin, bir çağın görelisi olarak aynı kalmış yapısını akılcı biçimde anlama ile hareket eden yapısalcılık akımını zayıflatmaya başlamıştır. Kaynağını dilbilim ve etnolojiden alan yapısalcılık, özellikle dilbilim alanında güçlü bir meydan okumayı kaçınılmaz bir hale getirmiştir (Orkunoğlu, 2007: 53-54).

Post-yapısalcılığın, temeli 'yapıları' aynı olmayan okumaya yönelik bir yenilik arayışına dayanmaktadır. Buradaki ana hedef, okunulan "metnin" arka planına bakmak yerine, farklılıkları anlama çabasıdır. "Metinler arası" bir okuma yaparak, yapılar ve metinler arasında meydana gelen ve içinde bulunan farklılıkları anlama amacı taşımaktadır. Metinler arası bir okuma, anlamların diğer insanlara ait olduğunu insanlara anlatacaktır. Dil, bireyden önce var olan bir gösteren pratiği olmasına karşın süreklilik halindedir. Bu sürekli değişimler insanlar tarafından kullanıldıkça devam etmektedirler (Belsey, 2006: 48-49).

Yapısalcı teoriler incelediği nesneyi bir bütün olarak ele almayı amaçlamaktadır. Nesneyi, nesne ve öğeleri arasındaki bağlantılardan meydana gelen 'bütünsel bir yapı' olarak incelemesi, bütünü öğelere göre önceliği olduğunu anlamına gelmektedir. Bütünü araştırmak, yani yapıyı keşfetmek araştırma ve bilimin yegane görevi olmaktadır. Yani bu bütünlük içinde oluşan yapısal konum ve kuralları ortaya çıkarmaktır. Bunun mümkün kılınması için de eşzamanlı bir yöntem ihtiyacı duyulmaktadır (Orkunoğlu, 2007: 73- 74).

2.DERRIDA VE YAPISÖKÜM

Post-yapısalcı felsefede önemli bir ifade "yapısöküm" nosyonudur. Yapısöküm post-yapısalcı felsefede bütün bir batı felsefesi geleneğinin bireyin fikirlerinin ya da varoluşunun sınırlarında bilgi ile hakikatın özsel yapısını ortaya koymak amacı ile ortaya çıkan eleştirel bir okumadır. Derrida

tarafından ortaya atılarak geliştirilen bu nosyon dilde meydana gelen ve aklın meydana getirdiği kavramların, adları baltalayarak post-yapısalcılığa/modernizme pek çok katkı sağlamıştır. Derrida bu sebeple, ana problem kapsamında incelenecek olan mefhumların içini doldurmayı sağlayacak önemli post-yapısalcı felsefecilerden biridir. Yapısöküm, kavramsal zıtlıkların ve hiyerarşik düşünme biçimlerinin sökülmesi; felsefenin kendi içinde yer alan çelişkilerinin, onların ve aporiaların ortaya çıkarılmasını içeren hareketler bütünüdür. Yapısöküm, “metinlerin kendilerini sorgulamalarına sebep olmasına niyetlenen, ellerinde bulundurdukları çelişkileri önemsemeleri için onları zorlayan ve ihmal ettiklerini düşündükleri antagonizmaları sergileyen eleştirel okuma biçimidir.” (Norris, 2006: 185-186).

Derrida'nın post-yapısalcı dil anlayışı gösteren ile gösterilenin direkt birbiri ile bağlantılı olmadığı bir anlayıştır. Kelime ile şey veya kelime ile düşünce hakikatte bir ve aynı olamazlar. Gösterenin bir ayrımlaşma yapısı şeklinde ortaya çıkmasıyla; bir yarı devamlı “orada bulunmaz”, diğer yarı ise daima “kendisi değildir”. Devamlı biçimde yeni birleşimler halinde olan gösterenler ile gösterilenler, ya birbirinden kopmaktadırlar ya da bir araya gelme eğilimi göstermektedirler. Saussure'ün ifadesinin tersine gösterenler ile gösterilenler arasında bilindiği gibi kati bir ayrım bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, Derrida herhangi bir göstergeyi okuduğumuz zaman anlamının bizim için aşıkardığını ifade etmektedir. Göstergeler var olmamayı ifade ederler, dolayısıyla bir anlamda manaları olmamaktadır. Mana devamlı biçimde gösterenler zinciri süresince devinir, asla tek bir göstergeye dayanmazlar (Sarup, 2004: 52).

Derrida'nın mevcudiyet eleştirisi perspektifinden yorumlandığı zaman anlamlı bir dünya ile duyumsanabilir bir dünya, iyi ile kötü, doğru ile yanlış, yer ile gök, yazı ile söz, emek ile sermaye, erkek ile kadın gibi ikili zıtlıkların, hiç de yalın almasıklar olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu zıtlıklar daha çok, bir tarafa diğeri karşısında öncelik tanımaktadır. Bir yer özgün iken diğeri talidir, türev ve diğeri göre daha az değerli olmaktadır. Derrida düşüncesine göre, ‘iki terimden biri diğeri yönetmektedir. Zıtlığı yapısöküme uğratmak belli bir anda mevcut bulunan sıradüzeni tersine çevirmek manasına gelmektedir (Boyne, 2009: 182).

Derrida'nın tanı koyduğu sınırlar, felsefenin kendi içinde meydana gelmektedir. Derrida fikirleri rasyonel dışı olan bir ‘dışarıdan’ üretilmemektedir. Bu bağlamda yapısökümün amacı yapıları dışarıdan değil, içeriden yıkmayı hedeflemektedir. Yapının dışında bulunan bir direniş yeri olduğu fikrini düşünmek, eleştirilen içerdeki sistemi tekrardan onamaktır. Derrida içerinin sınırlamalarından ve çelişkilerinden meydana gelen içerinin sınıрыyla bir dışarı ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Bu çelişkiler aracılığıyla farklılıklar bilinmektedir. İfade etmek gerekir ki bu içerisi ve dışarıyı ayrımı, Derrida'nın eleştirdiği düalizmin bir parçası değildir. Farklılıklar, sürekli yorumlanıp temele oturtulmaktadır. Ötekinin kimliği için tehlike arz eden şey, aynı zamanda kendi ve ötekinin kimliğinin meydana gelmesi için de önem taşımaktadır (Norris, 2006: 201-202).

Derrida,(fotosantirizm) sesmerkezciliği aynı zamanda fallusmerkezcilik olarak görmektedir. Fallusmerkezcilik iki cinsiyeti de tek bir cinsiyetin iki versiyonu olarak görmektedir. Batı Fallusmerkezcilik, yalnızca erkek cinsel organına fazla değer yüklemek anlamında olmamakla beraber erkeklerin düzenlediği normlar ve idealler içinde kadının özerkliğini ortadan kaldırmaya yönelik bir harekettir. Fallusmerkezcilik cinsiyetin iki versiyonu olarak ortaya çıkardığı dualitede iki versiyonun bir tanesi tarafından cinsiyetin temsil edildiği görüşünü savunmaktadır. Bütün temsil fikirleri ve sistemleri fallusmerkezcilik ise, var olan iki söylemin ve perspektifin birinin diğeri içinde yok olmasına neden olmaktadır. Bu sebeple temsil edilen bir cinsiyetin ötekisi olan kadınların sesleri duyulmamaktadır. Derrida düşüncesi logosantrizmle beraber fonosantrizmi de Batı düşüncesi ile eşit tutmaktadır. “Fonosantrizm [sesmerkezcilik] konuşmayı, yazıya göre daha saydam bir düşünce ortamı olarak nitelendirmektedir. Habermas'ın belirttiği şekliyle, ‘sesin uçup giden saydamlığı, sözün ifade edilen anlamla bir tutulması gerektiği fikrini savunmaktadır. Konuşmada, ses-olarak-sözle onun anlamı, gösterilen arasında ki boşluğun çok farkında olunmamaktadır.” (West, 1998: 247).

Foucault, Derrida ile benzer fikirlere sahiptir. Foucault, Derrida'dan farklı olarak, iktidar kavramı bağlamında Batı fikri tarihine egemen bu 'dualiteleri "bilme söylemi" içerisinde ele almaktadır. Bilme söylemi, 17. Yüzyıldan günümüze değin, akılı- Rasyonaliteyi- hakikatin temeli kabul eden ve bunun tersine, rasyonaliteden uzaklaşan her şeyi – akıldışılığı- mutlak ötekilik biçiminde ele alan ikili ve zıtlığa dayalı bir yapıdan hareketle tamamen yinelenerek eklenmiştir. Foucault, Deliliğin Tarihi ve Kelimeler ve Şeyler'de temelde aynı şeylerden söz etmektedir. İlk dönemde, karşıtlığa bağlı olan yapının ortaya çıkışı, aklın kendisinden dışlandığı şeye- delilik, deli figürü- ve paradoksal bir şekilde onun söylemin denetimi, mekanın denetimi ve hareketin denetimi ile ele alınmasına imkan tanıyan mekanizmalara dair analiz ile yorumlanmaktadır. Bu bağlamda, Klasik Çağ "delilik" in yinelenemeyi değil, "akla yatkın" olan ile normallüğün epistemolojik alanından zorunlu şekilde dışlanan arasındaki radikal ayrımın yeniliğini ifade etmektedir. Foucault düşüncesine göre akıl, hem kendi tahakkümünü, hem de sınırlarını belirlemektedir. Akıl bu anlamda kendisine ait kabul etmediklerini dışlamakta ve kendinden hareketle o ötekini rasyonalizmden uzak- akıldışılık- şeklinde adlandırmaktadır. Akıl ile iktidarın başından beri birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu modern dünyanın dokusunu sıkı bir biçimde dokumaktadır (Revel, 2006: 30).

Foucault, transdental manada özne ile düşüneni, özdeşlik karşıtı delilik analizi ile felsefeden dışlanan deliliğin karşısına hakikatin temeli biçiminde konumlandırılan akılcı öznenin ortaya çıkarıldığını amaçlamaktadır. Özne, anlama yetisine sahip, düşünen ve hakikatin kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Rönesans'tan sonra Batı düşüncesini yönlendiren yegane güç akılsal öznedir. Foucault, aklın dışında olan bir aklın varlığı sorunsalını yaratırken, Derrida bu eleştirinin bile aklın unsurları ile yapıldığını ifade ederek bu fikrin doğuştan 'sakat' bir sorunsal olduğu görüşünü savunmaktadır (Boyne, 2009: 70-79).

3. CIXOUS, IRIGARAY VE KRISTEVA

Post-yapısalcı düşüncede feminizmi dilin yapısından ve psikanalizden yola çıkarak ele alan üç önemli Fransız feminist olan Cixous, Irigaray ve Kristeva, feminizmin kendi sorunsalının gelişmesine önemli katkılar sağlamışlardır. Dil, cinsellik, öznellik, arzu, simge, söylemler ve eril düşünce dünyanın eleştirilmesi gereken kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Cixous, eril ve dişil arasında ortaya çıkan zıtlıklardan hareketle "dişil ses-dişil yazın" fikrini savunmuştur. Cixous düşüncesinde hiyerarşinin kalkması ve ataerkil düzenle mücadele sadece dişil ses-dişil yazın ile mümkün olabilmektedir. Cixous Batı geleneğinin ortaya koyduğu us/kalp, doğa/kültür, konuşma/yazı gibi zıtlıklara Irigaray ve Kristeva gibi olumlu bakış açısı ile bakmamaktadır. Cixous düşüncesine göre, yazma edimi, kadının konuşma karakterine benzemektedir. Konuşmada sınırları zorlayan kadının yazında da kendine bir alan yaratması elzemdir. Dil ile beden arasında ortaya konulan ilişki dişilik ve yazın arasında da kurulabileceğini ve dişil bedeniyle ortaya konan ilişkisinin kültürel bağlamda daha önceleri meydana geldiğini ifade etmektedir. Cixous feminist çevreye, iktidarı ve ataerkil yapıyı kullanarak kendilerine çıkar yaratmaya çalıştıkları düşüncesiyle eleştiriler sunmaktadır. Hem bir Yahudi hem de bir kadın olarak maruz kaldığı dışlanmayı, kadınların uğradıkları baskıyı ortaya çıkarmak bakımından "Politik-Psikanaliz" grubunun yanında yer alarak karşı duruş göstermiştir. Irigaray düşüncesi ise dişile, cinselliğe, ötekine ve fallus öğretilerine yaklaşımı bağlamında dil ve psikanaliz temelleri üzerine kuruludur. Ortaya konan özne teorilerinin eril için olduğunu düşünmektedir. Kristeva post-yapısalcılık ilişkisinde feminizm düşüncesi ise batı feminizmini üç dalga şeklinde ele almaklar başlamaktadır. Birinci dalga 1968 öncesi kuşaktır. Birinci dalga feministler kadınlar ve erkeklerin sosyal açıdan ve hukuk alanında eşit haklara sahip olması gerektiği fikrini savunmaktadırlar. Kristeva, buradaki tür ayrımcılığından daha fazla, aynı türün farklılıkları üzerinde durulması gerektiğini savunmaktadır. Aynı türün bu farklılığı üzerinde duracak alanın dil olduğu fikrini öne sürmektedir. İkinci dalga 1970'li kuşaktır. İkinci dalga Kristeva'nın öngördüğü bu farklılığı görürler ve özdeşleşme yerine bu farklılıkları ele alarak kendilerine yeni bir söylem oluşturma fikri üzerinde yoğunlaşmışlardır. Kristeva, ikinci dalgayı, kadın gücü fikirlerini saplantılı bir şekilde savundukları, anneliği ve çocuk doğurmayı görev gibi göstermelerinin yanlışlığını ifade ederek eleştirmektedir. Kristeva düşüncesine göre; üçüncü dalga

feministler her kadının öznel, özerk olduğunu ve aynı olmadıkları fikrinin doğruluğunu ifade etmektedirler. Kadınlar dişil söylemlerini çoğul olarak dile getirmemeli, tekil farklılıklarını yansıtan konuşmalar yapmaları gerektiğini savunmaktadır. (Durudoğan, 2007: 59).

Post-yapısalcı Fransız feminist Cixous, psikanaliz, felsefe, edebiyat, feminizm ve feminist dil teorileri üzerine önemli katkılar sağlamıştır. Cixous Batı kültüründe önemli bir yere sahip olan her şekildeki ikiciliğe karşı çıkmış olup, onun düşüncesine göre bu karşıtlıklardan biri diğerinden her zaman daha üstün tutulmalıdır. Cixous Hegel'in felsefesinden hareketle özneliğin yeniden ortaya konulması üzerinde biçimlendirme çalışmaları yapmıştır. Cixous, genel anlamıyla Lacan, Freud ve Derrida'nın fikirlerinden oldukça etkilenmiştir. Cixous düşüncesini anlamlandırmadan önce Derrida'nın dil anlayışını kavramak gerekmektedir. Bu bağlamda daha öncede bahsettiğimiz Derrida'nın yapısöküm yöntemi felsefeye için oldukça önemli bir yöntemdir. Yapısöküm, herhangi bir metinde geçen mefhumların metnin bütünlüğü bakımından tutarlı olmadığı ve ikircikli anlamlarından hareketle, metnin yazarının kurduğu kavramsal ayrımların başarısızlıklarını ifade etmek suretiyle ortaya konan bir metin okuma metodudur. Bu metodun metinde ifade edilen sınırı, metnin kurduğu ölçün veyahut tanımların altını boşaltarak ifade ettiği özgün ayrımların yeknesaklarını ortadan kaldırmak amacı ile kullanılmaktadır (Sarup, 2004: 55).

Post-yapısalcı Fransız feminist felsefeci Kristeva, 1970'lerin sonlarından itibaren daha çok psikanaliz, cinsellik ve dişilik gibi konulara ilgi duymuştur. Kristeva'nın, çalışmalarının ana ilgisini dil, doğruluk, ahlak ve kadın gibi konular oluşturmaktadır. Kristeva kendisini feminist olarak tanımlamaktan da kaçınmaktadır. Birinci Dalga Feminizmin daha çok kadın ve erkek arasındaki farklılığı ortadan kaldırmaya çalıştığını, İkinci Dalga Feminizmin özdeşleşme yerine farklılığı temel aldığı, kadınların niteliklerine ve erkeklerle olan farklarına değindiğini ifade eden Kristeva, farklılıkları eşitlemeye çalışan bir eşitlik anlayışını reddeder; radikal bireyseliği vurgulayan tekillik anlayışı Kristeva düşüncesine göre daha uygun olmaktadır. “ Cinsel farklılıkların küçümsenemez farklar olduğunu ve bu söz konusu cinsel farklılıkların türümüz politik yaşamının kaçınılmaz kurgusu” olduğu fikrini savunmaktadır (Rosemary, 2006: 355).

Kristeva düşüncesine göre, Birinci Dalga Feminizm ve İkinci Dalga Feminizmde görüldüğü gibi kadın sorunsalı var olan sosyal düzen ile özdeşleşerek veya sosyal düzenin kendileriyle özdeşleşmesini isteyerek çözüme kavuşamaz. Kristeva'ya göre kadınların sorunlarının çözümü için sosyal temsil ve dilsel temsil düzenlerinin her ikisini de içeren psikosembolik yapının incelenmesi elzemdir. Psikosembolik yapı ile anlatılmak istenen, bedensel dürtülerin ortaya çıkardığı enerjinin dışı vurulduğu semiyotik unsurun, dil kullanımıyla meydana gelen sembolik unsurla ortaya çıkan yapıdır. Psikosembolik yapı bir başka ifade ile anlamlandırmaya esas oluşturan yapıdır (Durudoğan, 2009: 59).

Üçüncü Dalga Feminizm veya post-feminizm hem universal hem de bireysele karşı kişilerin tekilliğini, özneliğini sorgulamaktadır. Bütün kadınların kendi tekilliği için çağrıda bulunurken üzerinde durduğu yegane şey “deha”dır. Deha önceden tanrıyla bağdaştırılarak, bireyin sahip olduğu tanrısal kıvılcım şeklinde ifade edilirdi. Kristeva bu ifadeye seküler bir yorum getirerek, dehayı bütün bireyleri tek ve benzersiz yapan bireysellik şeklinde ifade etmektedir. Dişillik dehanın bireylere katkısı ise, olsa olsa, yeniliğe ve başlangıçlara olan sarsılmaz inanç olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakiki özgürlük baskıya karşı bir başkaldırı değil, yeni bir şey başlatmak özgürlüktür. “Dişil deger/dişil deha” diye ifade ettiğimiz şey insanlığa bunu sunmaktadır (Kuyaş, 2010: 90).

Hannah Arendt, dişil deha hakkında Melanie Klein ve Colette gibi kadınların farklı, sıra dışı dehalarının, diğer kadınların kendi sıradan gündelik hayatlarında kendilerindeki sıra dışı dehayı görmelerine imkan tanıdığı fikrini savunmaktadır. Kristeva'nın kadınsı deha ile ilgili olarak özellikle değindiği yegane şey annelik dehasıdır. Yeni insanlar meydana getiren, çocuğu yeniden ve yeniden yaratan, tekil, yenilikçi anneler olduğunu belirten Kristeva'ya göre, her anne tekil ve her anne-çocuk ilişkisi eşsiz bir ilişkidir (Kristeva, 2004: 90).

Fransız feminist bir felsefeci olan Irigaray felsefe ile varsayımlarını irdelerken psikanalizden yardım almaktadır. Irigaray ataerkilliğin temellerini, felsefe yardımı ile açıklamaktadır (Irigaray,1985: 83).

Postyapısalcı Fransız Irigaray düşüncesine göre herşey ya bir şey veyahut başka bir şey olmasının gerekliliğini savunan Batı düalizmlerine karşı bir duruş sergilemektedir. Irigaray Marx düşüncesini savunanlara son zamanlarda kadının içinde olduğu durumların sadece ekonomi açısından değil simgesel perspektiften de bakılması gerektiğini düşündüğü için karşı çıkmaktadır. Kadına verilen öneme köklü bir değişiklik getirmenin yegane yolu sadece güçlü bir simgesellik ile mümkün olmaktadır. Irigaray, Lacan düşüncesinden etkilenmiştir. Irigaray çözümlemesinin dayanıklılığını hem Freud'un hem de Lacan'ın kuramlarını, kuramsal peşin hükümlerinin açıklamasını vermek amacıyla yine onlara karşı kullanmasının bir sonucu olarak meydana gelmektedir. Irigaray düşüncesinde psikanalizin fallus-merkezli önyargıları da diğer disiplinler gibi tarihsel bağlamda kadına yönelik genel bakış açısından yola çıkarak fikirlerini geliştirmiştir. Psikanalizi belirleyen toplumsal uzam, kabul görmemiş fakat anonim hale gelmiş annelik kavramında düşünülmüş ve son olarak da psikanaliz tam anlamıyla yorumlanmamış düşlemler tarafından yönetilmektedir (Irigaray, 1991: 79).

Irigaray feminizmi dişil kimliği anlamaya yönelik bir feminist felsefedir. Bu bağlamda Irigaray ataerkil bir perspektiften kaçmaya çalışan birey, bir kere daha bu perspektif içerisinde hapsolmaksızın dişil özgüllüğü tanımlayabilir mi eğer bunu gerçekleştirebilirse nasıl tanımlayabilir sorularını irdlemiştir. Irigaray'ın şeylerin düzenini değiştirmek yerine yalnızca eril ile dişil arasındaki iktidar dengesini tersine çevirmeye çalıştığını ifade eden Sarup, O'nun kadınlar arasındaki toplumsallığın dişil kimliği ile dişil özneliğin yaratılması için esas bir koşul olduğuna inandığını ifade etmektedir (Irigaray, 1985: 169-170).

4. POST-MODERNİST/POST-YAPISALCI FEMİNİZME YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Post-yapısalcılığın temel problemlerinden birisi, Batı fikir tarihinde modernleşme ile beraber egemen olan Kartezyen öznenin sorgulanmasıdır. Özne problemi düşünme eylemi vasıtasıyla ontolojik bağ kuran öznenin Oedipus kompleksi çevresinde Freudyen bir bakışın oluşması, postyapısalcıları özneyi meydana getiren bu yapıları tekrardan ele almaya yöneltmiştir. Lacan'ın önemi, bu özne yapısını psikanaliz ile tekrardan ele almasıdır. Lacan'ın özneye yönelik kuramı, Kartezyen öznenin 'Ben' ekseninden değil de 'Öteki' üzerinden bir özne okuması biçimindedir. Lacan, psikanalitik özne kuramı ile post yapısalcı ve postmodernist teorisyenler için temel düşünürlerden birisidir. Lacan Freud'un düşüncelerinden esinlenerek özneyi "özerk, kendini bilen, kendine saydam özne" bağlamında irdellemektedir. Lacan bu irdlemeyi dil ile yapmaktadır. Kartezyen özne algısı, bilince üstünlük sunarak onu yüceltmektedir. Bu bağlamda bilinçdışının rolüne gereken önem verilmemektedir. Fakat Lacan 'gösterenler zinciri' üstünden bir özne tanımlamaya çalışmaktadır. Özne, sembolik düzen ile yani dışsal gösterenler dünyası ile anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. "Özne gösterene göre ikincil olarak görülmektedir ve sadece gösterenle bağlantılı şekilde kurulmaktadır (Newman, 2001: 216).

Hussey'n politik söylemle birleşen postyapısalcılığı sosyopolitik uzamda 'öteki olma' problematiğinin oluşması ile bağlantı kurarak ele almaktadır. Yine Hussey'n post-modernizmi belirleyen dört temel fenomenden söz etmektedir. Bu dört temel fenomen, aydınlanmış modernitenin ve kültürünün kültürel, ekonomik ve sosyo politik bir biçimde sorgulamaya tabii tutulması; öznellik, cinsiyet, toplumsal cinsiyet gibi alanlarda yeni sorunlar meydana getiren yeni kadın hareketi; moderniteyi içeren bir çevre ve ekoloji problemi ve 'Batılı' olmayan kültürle "işgal ya da baskı" haricinde bir yerelliğe vurgu yapan bir bağlantı oluşturmanın gerekli olduğunun anlaşılmasıdır (Hussey'n, 2000: 233-234).

Post-yapısalcılığa getirilen bir başka eleştiri Baudrillard tarafından "Batı düşüncesinin kendini fetişleştirmesi" şeklinde yapılmıştır. Baudrillard düşüncesine göre modernliğin bütün büyük ülküselliklerinin içi boşalmıştır. İletişim çağı olması enformasyon ve iletişim ağlarının interlocku

evrensel, post-modern bir kültürün ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Baudrillard bu süreci hiper gerçek olarak adlandırmakta onun düşüncesine göre gerçek sürekli olarak yeniden üretilmektedir (Smith, 2000: 342-345).

Postyapısalcılık “Özne’nin ölümü” yaklaşımı ile, bu alandaki fikirlerin yetersizliği dolayısıyla feministler tarafından eleştirilmiştir. Özne söz sahibi değilse o noktada toplum biliminde, dışıl açısından, hususi bir dikkat gerektirmemektedir. Güçlenen özneler olarak meydana çıkmaya başlayan dışıl, postmodernizmin bu anlamı dolayısıyla anlamdan uzaklaştırılmıştır (Rosenau, 2004: 87).

Modernizmin üst-anlatılarının toplumsal cinsiyet, sınıf ve kültürden dolayı oluşan can alıcı ayrımlarının görmezden geldiği için, liberal eşitlik ve insan haklarına dair evrensel anlatıların kadınları, siyahları, diğer marjinal ve güçsüz toplulukları ele almakta yetersiz kalmıştır. Postmodernizm feminizm bağlamında çok sesliliği dikkate alan önermeleriyle, 1960’larda birçok radikal toplumsal oluşumların ilgisini çekmiştir. Postmodernizmin radikal yanı genellikle, eril bir özelliği bünyesinde barındıran aynılık ve hiyerarşi mefhumlarının feminist eleştirisiyle bağlantılıdır. Postmodernist epistemoloji, heterojenliğe çok önem vermektedir. Tekçi “eril” ve “dışıl” nosyonlarına yönelik önemli bir irdelemeyi içermektedir (Berkday, 2006: 69).

Postyapısalcı feministler dışıl kimliğini oluşturacağı için politik yapıdan uzak durmaktadırlar. Fakat postfeministler, erkekle bağlantılı yapının yıkılması üzerine yerini kadınlıkla ilişkili değerlere bırakması fikrine katılmamaktadırlar. Postfeministler eşitlik bağlamında; cinsiyet, sınıf, ırk, etnisite gibi değerlere bakılmasının doğru olduğu görüşündedirler. Postmodern feministler kadın-erkek eşitliği için kadın-erkek farklılığında, evrenselcilikten vazgeçebilirler. Post-yapısalcı feministlere göre günümüze değin meydana gelen bütün gösterge eşitlik amacı ile yok edilmelidir (Yüksel, 2001: 113).

Post-yapısalcılık, özne nosyonuna, ayrıcalıklı felsefeye, gerçek ile doğru arasında kurulan anlam ilişkisine evrensellik ve değişmezlik sunulmasını, doğru bilim paradigmasına çalışan bilim düşüncesini ve bilinçten uzakta ele alınan bir dil felsefesini kabul etmemektedir. Düşünürlerin, üzerinde hemfikir sahibi oldukları konularda çıkmaya başlayan sorularla karşı karşıya kalmaları ile Aydınlanmanın büyük anlatıları yıkılmaya başlamıştır. Feminizm de iktidar, özne ve bilgi üzerine sorgulamalar yaparak bu kavramların radikal bir değişimini amaçlamaktadır. Fakat, feminist teori toplumun erkek egemen tahakkümüne yönelik yeni bakış açıları keşfetmek amacı taşımaktadır. Batı düşüncesinin aydınlanma ile meydana çıkan kavramların etkisi altında kalması, farklı yollar ile bu etkinin altından çıkması fikrini ortaya koymuştur. Felsefe bu anlatıları ve etkiyi gerçek kılıyorsa aynı şekilde yok edebilme gücüne de sahip bulunmaktadır. Flax düşüncesine göre post-modernizm aydınlamadan etkilenen kavramlardan kurtulma amacı ile üç temel eksenle mücadele ortaya koymaktadır. İndirgemeci bir betimleme olma olasılığına karşın, bütünsellik vaadiyle bu başlıkları önemli kılınmaktadır. Flax, kitabında ‘Batı kültürünün deneyimi ve birbiriyle bağlantılı ölümler serisinin varlığını savunmaktadır. Flax düşüncesinin ürünü olan bu ölüm serisi, insanın, Tarihin ve Metafiziğin ölümü anlamına gelmektedir. İnsanın ölümü, post-modernistlerin, insanlığın ya da doğanın tüm ana düşüncelerini yıkmak isteme biçimleridir. Ortaya çıkmasında natural bir görünüme sahip olan ve dil oyunları ile sosyal pratikler ile yinelenen kurgusal düzenin, yani bir bakışla, insanın tüm ilkelerini oluşturmaktadır. Hakikatte birey sosyal, tarihsel ve dilsel bir yapaylıktır, yalnızca us ile anlamlandırılan transandantal bir tür değildir. Post-modernistlere göre, insanın merkezi yoktur. Davranışları üzerine etki eden kurgusal ve anlatsal düzenler ya da deneyime ve olaylara yönelik yapılanmalar, arzu, dil ve bilinçaltı ile daha önceleri kurularak sonradan yıkılmaktadır. ‘İnsanın ölümü’, batı fikrinin temelinde bulunan erkek öznenin merkezden çıkarılması ile ortaya çıkmaktadır. Tarihin ölümü ise, Tarih fikrinin bireyin bir başka kurgusunun örgüsü ya da esas düzeni olması fikri üzerinde şekillenmiştir. Zamanda bir yer edinebilmek amacıyla birey, tarih şeklinde nitelendirdiği hikâyeler ortaya koymaya başlamıştır. Zamanda var olmak amacı ile insan kendi yazgısında “büyük anlatılar” ortaya koymuştur. Bireyin aklı ve işgücü tamamıyla realiteyi meydana getirip ona hiçbir yabancılik hissetmeyecektir. Tarih fikri, bireyin

kurgusunun başka gerekçelerinden çok onun var olması için söz konusudur. Yazgı, yalnızca erkeği gerçek özne ilan edip kadını dışlayarak erkek egemen öznenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Tarih, bir bağlamda, homojenliği, kimliği değerli ve ayrıcalıklı hale getirmiştir. Ayrıcalıklı değerleri de erkek özneye yani insana uyarlayarak, erkeği en iyi olarak konumlamıştır. Postmodernizm, tarihin süreksiz ve neden yaratma ihtiyacı hissetmeden tesadüfî olayların toplamı olduğunu ifade ederek mevcudiyetinin, yani tarihin bize anlattığı hikayelerin dışında bir hikaye arayışı içerisinde. Mevcudiyetten farklı olarak bütünsel ve homojenlik taşıyan bir akılsal sebebe tabi tutulmamaktadır. Ortaya çıkarılan maskulin stereo tip bireyin, değerlerin, mükemmelliğin ölçüsü olarak ifade edilmemektedir. Metafiziğin Ölümü, Plato'dan itibaren "metafiziğin varlığı"nın etkisinde gelişme göstermektedir. Batı filozoflarının birçoğu, var olabilecek ve düşünce ile ifadesinin mümkün olduğu bir felsefi sistemin yapılanmasının gerekliliği fikrini savunmuşlardır. Hakikat, onu bilenden bağımsız olarak gelişen ve evrensel bir şey olarak ifade etmiştir. Gerçek ile Doğru arasında özel bir ilişki olduğu fikri üzerine yoğunlaşmışlardır. Post-modernistler metafiziğin varlığına eleştiriler getirerek onu yok saymışlardır. Akıl, doğru, gerçek, dil ve felsefe üzerine feminist yapıbozum düşüncesi ile postmodernist eleştiriler geliştirmişlerdir (Flax, 1991: 20-34).

Benhabib düşüncesi postyapısalcı feminizm hakkında postyapısalcı bir feminizmin gerçekleşmediğine yöneliktir. Bu eleştirisini yöneltirken Flax'ın düşüncelerinden esinlenerek onun kavram setini yararlanmaktadır. Benhabib düşüncesine göre, moderniteye yönelik büyük anlatılara karşı verdikleri mücadele sebebiyle birbirlerine benzemeleri yönüyle ve bu ortak mücadele ile birlikte olacakları görüşüne katılmadığını ifade ederek, bu şekilde bir birlikteliğin postmodernizmin bazı özelliklerinden dolayı 'feminizm mi' yoksa 'post modernizm mi' sorusunu meydana getirdiğini ifade etmektedir. Benhabib Flax'tan etkilenerek düşüncelerini güçlü ve zayıf taraflarına eleştiriler yöneltmeye çalışmıştır. 'İnsanın Ölümü' ile erkeği egemen kılan modern Batı düşüncesinin eril ve rasyonel öznesinin çöküşü olarak yorumlayan Flax düşüncesi üzerine odaklanan Benhabib bu kavramın güçlü ve zayıf açıklamaları ile postyapısalcılık ve feminizm ilişkisini irdelemiştir. Benhabib, dilin içinde saklı kalan bu anlamda yaptığı güçlü yorum 'dil içindeki bir konum'dan daha çoğunu anlatamayan özne ifadesine sahip kapsamlı yorum ile feminizmin amaçları ile uyum sağlamayacağını ifade etmektedir. Zayıf yorum, özneyi birçok söylemsel, dilsel ve toplumsal pratikler üzerinde ifade etmiştir. Ama özne hakkında çok fazla yeterli ve hata payı az bulunan bir kuram bulmakla alakası bulunmayan zayıf yorum, özneye dair olan radikal teoriler bağlamında bir daha irdelenerek öznenin felsefi özelliklerini tekrardan formüle etmeye çalışmaktadır. Benhabib 'Tarihin Ölümü'nün feminist söylemde bir karşıtı olarak "Tarihsel anlatılara Toplumsal Cinsiyet Verilmesi" şeklinde bir ifadenin varlığından söz etmiştir. Tarihin Batılı, mülk sahibi, Batı öznesi olan 'Erkeğin öyküsü' fikrini savunmaktadır. Bu bakış açısına sahip tarih düşüncesi, birlik, homojenlik ve çizgisellik içinde olma fikrini doğrulamaktadır. Birliğin olmaması, heterojenlik, farklılıklar ve bunlar içinde yaşanan zamansallıklarda meydana gelen değişimler aktarılamamıştır. Benhabib için feminizmle en az sorunu olan bu kavramın zayıf yorumunun geldiği anlamlar şu şekildedir: 'Büyük anlatıların artık olmamasını amaçlayan kuramsal yorum ve büyük anlatılarla beraber bu anlatılar için hareket eden grup ve örgütlerin karşıtı olan bir düşünce ürünüdür. Büyük anlatıların sonu olması sebebiyle bu tez feministlerin oldukça ilgisini çekmiştir. Bu anlatılar, hem kadınların hem de farklı kadınların uğradığı eşitsizliklere ve bu bağlamda cinsiyetçiliğe dayalı ayrımları ele almaktan kaçınmaktadır. Güçlü yorum ise, uzun vadeli tarihsel şartları makro toplumsal pratikler seviyesinde irdelemenin karşısında durmaktadır. Benhabib düşüncesine göre, bu yorumla meydana gelen temel problem, "büyük anlatılardan vazgeçerken, politika ile tarihsel bellek arasındaki bağlantıyı yeniden irdeleyip irdelemeyeceğimizdir". Bu konunun feminizmle bağlantısında görece daha az problemlili bulunmasına karşın tepkili yaklaşarak tarihsel bir ilgiyi kaybeden bir feminizmin etkili bir kuram olabileceği görüşüne inanmamaktadır. "Feminist kuram, hem postmodernist hem de kurtuluşa olan ilgisini koruyabilir mi?" sorusuna verilecek cevap bu konuların detaylı bir analizi için önemlidir (Benhabib ve Butler, 2008: 10-35).

Postmodern ilişki içerisinde feminizmin varlığını irdeleyen çalışmalardan biri de Nancy Fraser ile Linda Nicholson tarafından ortaya konmuştur. Feminizm ve post-modernizm arasındaki ilişkileri

ortaya koymak amacıyla açıklanabilecek birçok sebep vardır. Fraser ve Nicholson felsefe ve daha geniş kültür arasındaki ilişki üzerine eleştirel pencereden bakarak yeni fikirler ortaya koymuştur. Geleneksel felsefi sayacaklarına dayanmayan yeni toplumsal eleştiri paradigmaları ile ilgilenmişlerdir. İki eğilim zıt yönde ilerlemiş, postyapısalcılar felsefe ile uğraşırken feministler toplumsal eleştiri üzerinde durmuştur. Vurgu ve yönelimindeki bu karşıtlığın sonucunda, Fraser ve Nicholson düşüncesine göre iki eğilim birbirini tamamlamaktadır. Postyapısalcılar temelciliğin ve özcülüğün eleştirisini yapmaktadırlar. Toplumsal eleştiri fikirleri güçlü değildir. Feministler ise ‘güçlü bir toplumsal eleştiri’ getirerek temelciliğe ve özcülüğe yönelmektedirler. Fraser ve Nicholson’a göre iki eğilim de birbirini destekleyerek ikisi de birbirinin olası eksiklerini kapatabilmektedir.” (Fraser ve Nicholson, 2000: 425- 426).

Benhabib ‘Metafiziğin Ölümü’ yerine “Aşkın Aklın İddiaları Karşısında Feminist Kuşkuculuğu” tanımını feminist söylem olarak ifade etmiştir. Benhabib, aklın öznesinin tarihin ötesinde ve bağlamları aşan bir tür değil; bu öznenin kuramsal ve pratik oluşumlarının ve etkinliklerinin, içinden çıktıkları durumun izlerini taşıdığını; bu sebeple de felsefenin öznesinin etkinlikleri gerçekleştiren ve bilgiyi yöneten çıkarlarla karşı karşıya geleceğini ifade etmiştir. Fraser ve Nicholson’un “kuvvetli bir felsefe olmaksızın herhangi bir eleştiri biçimi şekli düşünebilir miyiz?” sorusuna yöneltilen Benhabib cevabı düşünebiliriz biçimindedir. Bu sebeple de Benhabib düşüncesi feminizm ile postyapısalcılığın birleşmesi fikrinde mutabık olamamaktadır. Benhabib toplumsal eleştiri olmadan feminist kuram düşünülmemeyeceği fikrini savunmaktadır. Onun postyapısalcı feminizme yönelttiği eleştisi feminizmin amaçları bakımından “dünyayı tersine çevirme” şartını kabul edip böylelikle toplumun rasyonel çizgide tamamen en baştan yapılandırılmasını dillendiren Aydınlanma fikrini bir kez daha karşılayacak; postyapısalcılığın bir ikileme karşı karşıya olduğunu savunacak ya da bu fikre yönelik ifade edilen fikirleri dogmatik şekilde tekrardan onaylayıp bu şekilde, “Bu yeni çoğulculukta kimin kime ne yapacağını öngörerek moral bozacak ölçüde kolay,” diye söylenen sinik düşünceye teslim olacaktır.” Şeklindedir. Benhabib, feminizmin postyapısalcılığın kuvvetli yorumu ile uyuşmayacağı fikrini savunmaktadır. Bu kuvvetli yorum, üç tezi irdelemektedir: “İlkelere bağlı kalarak hareket edebilen, özerk, özdüşünümsel öznenin ölümü şeklinde bilinen insanın ölümü; mücadele gruplarının, onun geçmiş anlatılarını kurmada tarihe duydukları epistemik ilgiden kopmaları olan tarihin ölümü; ‘küçük anlatılar’ın kendilerini alenileştirmeleri dışında kurumları ve pratikleri eleştirme ya da alenileştirmenin mümkün olmadığı anlamına gelmektedir. Postmodernizm, kadınların faillğine ve benlik anlayışını, özgürlüğünü ilan edişini bir gelecek adına kendi tarihlerini bir kere daha sahiplenmelerini ve toplumsal cinsiyeti “bütün o sonsuz çeşitliliği ve tekdüze aynılıklar içerisinde” ortaya çıkaran radikal toplumsal eleştiri edimine adanmış feminist uğraşı sabote etmektedir. Butler ise postmodernizm terimini eleştirel formülasyonlar ile ifade etmektedir: “her şey söylemden ibaretse...”, “her şey bir metinse...”, “özne yoksa...” ya da “gerçek bedenler aslında yoksa...” gibi. Bunun karşısında, dille sarmalanan ve politikanın sabit bir özne olduğu varsayımı ifade edilmektedir. Bu sabit özne iddiası, politik olarak eleştiriyi imkânsız hale getirmektedir. Butler, özne kavramının kabul edilmesinin aksine özneyi konumlandıran süreç ve pratiklerin sonuçlarının sorgulanmasının önem ve gerekliliğini savunmaktadır. Postyapısalcılığın yalnızca feminizm ile ilgisi bağlamından değil, genel olarak ne olduğuna, bakılmasının gerekliliğini ifade etmektedir. Postmodernizmi, “açıklamayı hedefledikleri şeylere üstünlük kurup o hedefleri silmeyi amaçlayan böyle ‘örnek’ ve ‘paradigma’ ile” irdelemenin gerekliliğini savunmaktadır; Postmodernizm alanı, tamamının belirtisi olması için ortaya konulmuş örnekten hareketle etkili bir şekilde ortaya konulmuştur. Postyapısalcılık yeni ile karıştırılmamalıdır. Postyapısalcılığın ortaya koyduğu bir şey varsa o da, “eski” ile zaten içerilmeyen bir “yeni” ihtimaline bakış açısının kuşkulu olmasıdır (Benhabib ve Butler, 2008: 29-49).

5.SONUÇ

Post-yapısalcı feministler, meta-anlatı ortaya çıkarma endişelerine siyasetin ve toplumsal eleştirinin mikro-anlatı fikrini yok sayması gerektiği fikrini temel alarak karşı çıkmaktadırlar. Onlara göre

feminist teorinin ve ‘toplumsal cinsiyet’ ayrımının göz ardı edilmesi kabul edilebilir değildir. Postyapısalcılık bağlamında yirminci yüzyıl boyunca meta-anlatı değil yarı meta-anlatı ortaya koydukları ve bunların da postyapısalcılıkla uyum sağlayabildikleri feminist söylemler ile ifade edilmiştir.

Bu çalışmada yapısalcılık, yapısöküm ve yapıbozum nosyonları üzerinde temellenen bir post-yapısalcı kuramın feminizm ile ilişkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Postyapısalcı/postmodernist süreçlerde irdelenen dişil, kadının var olması,eril ve dişil eşitliği,ataerkilliğin yıkılması yapısalcılık, yapısöküm ve postyapısalcılık bağlamında feminizm tartışmaları, sosyal yapı ve bu bağlamda toplumsal uzamın farklı şekillerde ifade edilmesi ile post-yapısalcı feminizm tartışmaları Butler, Freud, Benhabib, Lacan, Kristeva, Irigaray, Cixous, Derrida, Foucault gibi düşünürlerin fikirleri üzerine temellenmiştir.

Kadın, dişillik özelliği ile kendini konumlandırması, toplumsal düzende ve kamusal alandaki yerinin tanımlaması ve buna uygun duruşları belirleme sürecinde hem kendi cinsi hem de eril hakimiyet ile etkileşim ve iletişim içerisinde olmuştur. Bu eril ve dişil arasındaki karşılıklı iletişim yazın, siyaset, aktivizm, protesto eylemleri gibi çalışmalarda kadın, eşcinseller, zenciler, etnik gruplar ve sanatçılar arasında oluşan işbirliği, kadının haklarını savunması, kendine bir konum bulması, erkekler ile eşit bir konuma gelebilmesi açısından önemlidir.

Fransız postmodernist/postyapısalcı feminist Cixous, Irigaray, Kristeva düşüncesinde olduğu gibi postmodernist süreçte kadınların eğitim ile bilinç kazanması düşünsel, ussal, sanatsal ve kamusal alanlarda yeni açılımlar kazanmasına sebep olmaktadır.

Son olarak, karşılıklı zayıf yanları yok ederken güçlü taraflarını birleştiren bir çerçeve sunularak post-yapısalcı bir feminizmin ihtimali söz konusu olmaktadır.

KAYNAKÇA

- BENHABIB, S. & BUTLER, J. (2008). Çatışan Feminizmler, Metis Yayınevi, İstanbul.
- BOYNE, R. (2009). Foucault ve Derrida: Aklın Öteki Yüzü, Bilgesu Yayıncılık, Ankara.
- DURUDOĞAN, H. (2009). Kristeva, Psikanaliz ve Kadın”, Cinsiyetli Olmak: Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar, YKY, İstanbul.
- FLAX, J. (1991). Thinking Fragments: Psychoanalysis,Feminism anda Postmodernism in the Contemporary: University of California, Los Angeles.
- FRASER, N. & NICHOLSON, L. (2000). “Felsefesiz Toplumsal Eleştiri: Feminizm ve Postmodernizm Arasında Bir Karşılaştırma” ,Vadi Yayınevi, Ankara.
- HOLLİNGER R, (2005). Postmodernizm ve Sosyal Bilimler, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- HUSSYEN, A. (2004). “Postmodernin Haritasını Yapmak”, Vadi Yayınevi, Ankara.
- İRİGARAY, L. (1985). “Speculum of the Other Woman” ,Cornell University, New York.
- İRİGARAY, L. (1991). “The Poverty of Psychoanalysis”, The Irigaray Reader , Oxford.
- KRİSTEVA, J. (2004). “The Meaning of Equality”, Contemporary French Feminism, Oxford University, New York.
- KUYAŞ, N (2010). “Julia Kristeva’yla Bir Gün Pandoranın Kutusu”, Radikal İki, İstanbul.
- NEWMAN, S. (2006). “Bakunin’den Lacan’a: Anti-Otoriteryanizm ve İktidarın Altüst Oluşu”, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.
- NORRIS, C. (2002). “Deconstruction: Theory and Practice”, Routledge, New York.
- ORKUNOĞLU, Y. (2007). “Nietzsche ve Postmodernizmin Gerçek Yüzü”, Ceylan Yayıncılık, İstanbul.

- REVEL, J. (2006). “Michel Foucault: Güncelliğın Bir Ontolojisi”, Otonom Yayınevi, İstanbul.
- ROSEMARY P. (2006). “Feminist Düşünce”, Gündoğan Yayıncılık, İstanbul.
- SMITH, P. (2005). “Kültürel Kuram” , Babil Yayınevi, İstanbul.
- SARUP, M. (2004). “Post- Yapısalcılık ve Postmodernizm”, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- WEST, D. (1998). “Kıta Avrupası Felsefesine Giriş”, Paradigma Yayınları, İstanbul.